

Inspel till Regionplan med budget för planperioden 2026-2028

Region Jämtland Härjedalen

Prognos för år 2025

Estimerad prognos för helår 2025

Prognosen för år 2025 indikerar en budgetavvikelse kopplad till externa omkostnader inom hälso- och sjukvårdsnämnden, medan övriga nämnder förväntas hålla sina budgetramar.

Kostnadsökningar inom områden som personalkostnader, hyrbemanning, läkemedel och köpt vård utgör stora utmaningar. Justeringar av budgetramen för Hälso- och sjukvårdsnämnden, såsom omfördelning av IT-budget och vissa statsbidrag, samt ökande inköpspriser förväntas ytterligare påverka ekonomin negativt.

Då den ackumulerade utvecklingen hittills gör prognosen osäker, kommer en reviderad bedömning att göras längre fram. Osäkerheter finns kopplade både till kostnader och intäkter där riktade stadsbidrag och minskade pensionskostnader sannolikt kommer ha en positiv effekt på den negativa avvikelse vi ser nu.

Arbetet med att identifiera och implementera åtgärder för att hantera budgeten och stärka ekonomin pågår löpande och är högt prioriterat.

Inspel till politiken inför planperioden 2026-2028 utifrån en långsiktig ekonomi i balans

Framtidsanalys av väsentliga förändringar

Regionstyrelsen

Framtidsanalys

Regionstyrelsen verksamhet stödjer kärnverksamheternas processer men skall också se till att svara upp mot lagkrav samt externa myndigheters och organisationers krav, regler och riktlinjer. Nedan beskrivs yttre påverkan samt utvecklingsbehov för att stödja kärnverksamheten och samtidigt effektivisera det egna arbetet. Detta kräver i många fall resursförstärkning på kort sikt för att på längre sikt kunna ge besparingar och kvalitetsförbättringar.

Utebliven uppräknings av budgetram kommande år, medför stora behov av besparingar för 2025 och framåt. Detta innebär en stor utmaning när nedanstående behov av utveckling samt ökade krav och yttre påverkan ska hanteras.

- Fortsatt utveckling av journalsystemet Cosmic
- Stort behov inom IT-området, exempel förnya IT-infrastruktur, säkrare informationshantering, etablering av ny styr- och förvaltningsmodell IT och digitalisering
- Ekonomi- och HR-processerna behöver utvecklas och digitaliseras i högre tempo för att leverera bättre stöd till användare
- NRF förväntas besluta om nytt folkhälsopolitiskt program för perioden 2025-2028 med syftet att ge politisk inriktning och prioritering för området folkhälsa.
- Ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention, ny socialtjänstlag, samsjuklighetsutredningens förslag, utredningen stärkt stöd till anhöriga
- Hantering av läkemedelsbrist och ökad robusthet
- Fortsatt utveckling av Nära vård samt ökad kommunsamverkan som kräver samsyn och gemensamma arbetsätt
- Östersunds sjukhus är i stort behov av nybyggnation och renovering.
- Ökade krav på robusthet i verksamhet samt konsekvenser av NATO-anslutning, civilt försvar och regionens beredskapsansvar
- En allt mer konkurrensutsatt arbetsmarknad gör att arbetskraften inte räcker till. Det blir svårare att kompetensförsörja inom allt fler yrken. Långsiktig lönestruktur, arbetsmiljö och ledarskap är viktiga områden för att trygga framtida kompetensförsörjning.
- Servicefunktionernas framtida roll i hälso- och sjukvården behöver klarläggas
- Ökade miljö- och klimatkrav
- Hot i form av välfärdsbrottslighet

Möjligheter

- Digitalisering och robotisering kan bidra till att möjligheterna att förbättra stödet till kärnverksamheterna kan göras på ett kostnadseffektivt sätt.
- Fördjupad samverkan i glesbygd avseende servicefunktioner (kost, transporter, förråd, insatser vid hemsjukvård) kan ge förbättringar för patienter men också en mer effektiv och billigare hantering.
- När det gäller processen för materialförsörjning pågår ett arbete kallat "Från behov till återvinningsstation". Här bedöms det finnas stor förbättringspotential när det gäller

ekonomi men även för verksamhetens robusthet.

- Fortsatt prioritera arbetet med Östersunds sjukhus utvecklingsplan där ny akuthusbyggnad och renoverade befintliga lokaler på sikt ger stora möjligheter till effektiviseringar när det gäller kostnader i hälso- och sjukvården men även för fastighetsdrift och serviceverksamheterna.
- Pågående arbete med förbättrad lokalförsörjningsprocess kan ge bättre möjligheter till prioriteringar samt även mindre behov av akuta åtgärder.
- Kunskapsstyrning bidrar till en god hälsa i befolkningen genom en god vård som ska vara kunskapsbaserad, säker, individanpassad, jämlik, tillgänglig och effektiv
- Verksamhetens stöd avseende Kommunsamverkan är viktig i arbetet med förflyttningen mot en nära vård
- Digitalisering av läkemedelsflöden kan effektivisera flödet och stärka regionens robusthet avseende läkemedelsförsörjning.
- Hälsovalet kan via innehållet i förfrågningsunderlagen stödja verksamhetens utveckling mot nära vård
- Översyn av den politiska organisationen kan förväntas ge möjligheter till en mer effektiv ärendehantering och mötesadministration.
- Genom pågående översyn av administrationen kunna ge mer ändamålsenligt stöd till kärnverksamheterna

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälso- och sjukvården samt tandvården har stora ekonomiska utmaningar sedan tidigare där utebliven uppräkningsbudget innebär ytterligare effektiviseringskrav som inte taktar med ökade nationella krav och ett allt större behov av vård. Därtill finns osäkerhet avseende vilka statsbidrag som varar över tid, och vilka insatser som krävs för att ta del av dem. Arbetet med långsiktiga åtgärder för ekonomi i balans fortsätter, där oberoende av inhyrd bemanning är ett mycket viktigt fokusområde. Dessutom finns potential i att öka intäkter genom att tillhandahålla t ex operationskapacitet till andra regioner. Utvecklingen av rationell resurs- och läkemedelsanvändning utifrån patientens bästa kommer fortsätta genom att vårdens professioner arbetar vidare utifrån konceptet Kloka Kliniska Val, där sådana insatser som inte gör tillräcklig nytta ska mönstras ut. För att prioriteringar ska ske klokt behöver fokus på etiska frågeställningar öka.

Förvaltningsområdet ska kontinuerligt och uthålligt arbeta för att vara en attraktiv arbetsplats. Detta kräver att kontinuerlig kompetensutveckling och främjande insatser prioriteras, samt att det uppfattas attraktivt att arbeta i dygnetruntsverksamheter.

Förvaltningsområdet ska bedriva säker vård och säker tandvård, med ett tydligt fokus på kvalitet. Det innebär att systematiskt arbete omkring riskanalys, egenkontroll, avvikelsetredning, hantering av patienters synpunkter, kompetensutveckling, förbättringsåtgärder i verksamhet och avseende processer/rutiner ständigt ska ske och utvecklas.

Inom hela förvaltningsområdet förutspås ökade behov, av vilka ett urval återfinns nedan:

- Ökad livslängd i kombination med vårdens framsteg och mer avancerade behandlingar (inkluderat farmakologiska) ger ökat resursbehov.
  - Antalet cancerpatienter som bedöms ha nytta av fler och dyrare behandlingar under längre tid ökar kontinuerligt. Detta innebär behov av förstärkning inom den onkologiska vården.
- Personcentrerade sammanhållna vårdförlopp ställer krav på förändringar i hur vården planeras och ges.

- Förstärkt vårdgaranti utreds och kan om det blir verklighet innebära ökade behov under en övergångsperiod, främst inom operationsverksamhet och psykiatri.
- Ökande psykisk ohälsa ger även fortsatt ökat utrednings- och behandlingsbehov, samt behov av översyn av antalet psykiatriska slutenvårdplatser.
- Fler patienter som dömts till rättspsykiatrisk vård vårdas inom regionen.
- Översynen av vuxenhabiliteringen som sker tillsammans med kommunerna och effekterna vid eventuellt riksdagsbeslut om samsjuklighetsutredningen kan komma att påverka ansvarsfördelningen mellan region och kommun.
- Vaccinationsprogram väntas förändras och inkludera fler patientgrupper.
- Långa responstider inom ambulanssjukvården kan innebära behov av annan ambulansdimensionering.
- Ungdomsmottagningar i fler kommuner.
- Nationella inriktningsbeslut kan ställa krav på annan prioritering, organisering, kompetens och bemanning än dagens.

Samtliga ökade behov bedöms kunna innebära undanträngningseffekter, varför prioriteringar kommer krävas även framgent. Dessutom kan införandet av Nationell vårdförmedling under planperioden komma att minska regionens kostnadskontroll avseende köpt vård.

Vårdens omställning fortgår och mer vård kommer ges närmare patienten istället för på sjukhus. Detta kommer kräva ökad patientdelaktighet, stabil primärvård med närvaro i hela länet och utvecklade digitala vårdformer med IT-system för monitorering och kommunikation. Det finns ett behov av att förtydliga och konkretisera målbilden avseende vårdens omställning och hur den är en del av den nationella omställningen till en god och nära vård. Därtill behöver slutsatserna i Patientnämndens årsrapport beaktas och kopplas mot det pågående arbetet inom personcentrering.

Inom hela förvaltningsområdets robusthet behöver förstärkas genom att investering sker i lokaler, medicinteknisk utrustning och stabil IT-miljö samt klargörande om uppdraget avseende akut sjukvård i glesbygd. Detta leder också till stärkt förmåga i vardagen och utgör grunden i det civila försvaret.

Läget inom Folk tandvården är särskilt svårt, och fokus kommer även fortsättningsvis behöva läggas på utveckling av ny klinikstruktur och nya arbetssätt.

Hälso- och sjukvården behöver påverka framtidens vårdbehov genom att ställa sin kompetens till förfogande i samhällsinriktade insatser som stärker folkhälsa. Dessutom behöver även fortsättningsvis proaktiva åtgärder som styr vårdkonsumtionen vidtas, bland annat genom personcentrerade arbetssätt och moderna kommunikationslösningar.

Det har identifierats behov av att tydligare organisera kliniska läkemedelsstudier för att erbjuda behandlingar i FAS 2-studier. Klinik och forskning ligger nära varandra i utvecklingen av precisionsmedicin inom cancerområdet, vilket kräver att resurser finns för att genomföra behandlingar inom ramen för läkemedelsstudier. Detta är en av förutsättningarna för att erbjuda en jämlik vård.

Regionala utvecklingsnämnden

- Regional utvecklingsnämnd får enligt Regionplan med budget 2025-2027 (RS/61/2024) halv uppräknings enligt LPIK under planperioden vilket innebär att besparingar behöver göras. Under 2025 hanteras detta med beslut inom förvaltningsområdet, men från och med 2026 kommer prioriteringar av verksamhet och insatser att behöva göras.
- Utredning om den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken ska

vara klar 1 juni 2026. Vad utredningen kommer fram till och hur det påverkar det regionala utvecklingsansvarets inriktning och finansiering är oklart.

- Det råder en osäkerhet gällande fördelning av EU:s utvecklingsmedel medel kommande programperiod (år 2028-3034) och risken är att fördelningen till länet kommer att minska. Samtidigt pågår en Översyn av Strukturfondsparterskapet vilket kan leda till förändringar i användningen av regionalfondens och socialfondens medel.
- Fortsatt stort fokus på beredskap och försvarsfrågor vilket påverkar verksamheten inom det regionala utvecklingsansvaret och det kan även innebära ökade möjligheter till utvecklingsmedel till länet.
- Från och med 2026 försvinner statsbidraget för bredbandskoordinator, men eftersom bredbandsinfrastrukturen inte kommer vara fullt utbyggd finns ett fortsatt behov av denna funktion.
- Fokus ökar på regional fysisk planering och energiplaneringsfrågor, utredning pågår om norrlänen ska samverka kring skogsfrågan och det ses i länet över hur arbetet gällande kompetensattraktion ska bedrivas. Beslut om vilken roll Region Jämtland Härjedalen ska ta i dessa frågor kan bli aktuellt.
- Konsekvenser av Folkbildningsutredningen är ännu inte beslutade. Risk finns för ökad administrativ kostnad men också möjlighet till ökat fokus på kvalitativa faktorer.
- Vissa svårigheter att attrahera lärare till allmän kurs på folkhögskolorna.
- Minskade statliga anslag till folkbildningen, framförallt studieförbunden och ingen uppräkningsmodell i kultursamverkansmodellen får negativa effekter på den kulturella infrastrukturen i länet. Pågående projekt med stöd av utvecklingsmedel kommer att fortsätta men inga nya kommer att inledas. Genomförandet av det egna främjandeuppdraget försvåras.
- Ny arbetstidslag påverkar dygnsvila och schemaläggning. Detta leder till högre kostnader för Kulturen och riskerar även att leda till minskad produktion. Det kan även skapa förutsättningar att hitta nya former för arbetstid med möjlighet till en mer balanserad arbetsbelastning.
- Både Folkhälsomyndigheten och SKR framhåller vikten av kultur som en bidragande hälsoaspekt vilket innebär att kulturen får en naturligare plats på agendan i samhällsutvecklingen i stort.
- I en tid när det digitala bruset blir allt svårare att tränga igenom ställs allt högre krav på metoder och arbetssätt för att inom kulturen nå ut till våra målgrupper.
- Behöver bädda för en verksamhet som bidrar till livskvalité, trygghet och tillhörighet i en föränderlig värld och säkerställa att verksamheterna inte nyttjas i syften som t.ex. är odemokratiska eller går emot människors lika värde.
- Digitalisering och AI ställer allt högre krav på verksamhet och anställda både som möjlighet och utmaning inom nämndens samtliga verksamheter och det kommer att behövas både verksamhetsutvecklande och kompetensutvecklande insatser.

Kollektivtrafiken

- Kollektivtrafiknämnden får enligt Regionplan med budget 2025-2027 (RS/61/2024) uppräkningsmodell enligt LPIK.
- Det ekonomiska och säkerhetspolitiska läget innebär att det är svårt att förutse hur den svenska och regionala ekonomin kommer att påverkas, liksom exempelvis energiförsörjningen.
- NATO-medlemskapet kan innebära nya krav på kollektivtrafiken i beredskapssyften. Det kan exempelvis handla om kommunikation via RAKEL eller ökat skydd vid buss- och

tåganläggningar vilket skulle kunna innebära höga kostnader. Krav från NATO kan också innebära att infrastrukturen på sträckan Trondheim - Östersund - Sundsvall rustas upp vilket möjliggör utökning av trafiken.

- Elektrifiering med batterier är en mycket stark trend inom kollektivtrafiken i hela världen, så också i vårt län. Elektrifiering kan också ske helt eller delvis med hjälp av vätgas och bränsleceller. Flera kommuner i länet och i Västernorrland satsar på produktion av vätgas, som kan framställas av vatten och överskottsenergi.
- Trafikverkets 1:7 medel för nationell tillgänglighet minskas 2025, trots ett ökat behov. Trafikverket får förhålla sig till anslag som beslutas ett år i taget, vilket innebär påtagliga ekonomiska risker för regionerna som upphandlar och bedriver trafiken. Detta påverkar busstrafik inom Samverkande inland och Norrtåg.
- Norrtåg utökar fordonsflottan med fem begagnade tåg under 2026. Samtidigt kommer en upphandling att startas för att byta ut äldre fordonstyper samt för att utöka fordonsflottan tills Norrbottenbanan öppnar för trafik i början av 30-talet.
- Den nationella standarden för biljett- och betalssystem (BoB) implementeras runt om i Sverige vilket gör det enklare att resa över länsgränser och nationellt.
- Olika former av digitala lösningar för kollektivtrafiken kommer att öka. Det kan röra sig om on-demand-lösningar och självkörande fordon, antingen var och en för sig eller i kombination.
- Bristen på förare inom både särskild och allmän kollektivtrafik är påtaglig och ökar i länet liksom i riket. Detta kan leda till att trafikuppdragen inte går att utföra som önskat och det kan även leda till att utvecklingen av förarlösa bussar påskyndas.
- Kraven på digital tillgänglighet (WCAG) för exempelvis hemsida och appar är högt ställda och måste efterlevas.
- Regionens Trafikförsörjningsprogram sträcker sig fram till och med 2026. Ett nytt program behöver tas fram, där kommande mål och inriktningar för länets kollektivtrafik fastställs.
- Östersunds stad växer och bostadsområden och industrietableringar planeras på flera platser i och i närheten av staden. Östersundslänken byggs genom centrala Östersund. Urbanisering är en framgångsfaktor för kollektivtrafik eftersom det innebär ökade möjligheter att skapa bra och attraktiva lösningar.
- Den demografiska utvecklingen i länet pekar mot en ökad andel äldre och en minskad andel unga och arbetsföra.
- Avtalen för Regionbuss 2019 och särskild kollektivtrafik, SÄK, för alla kommuner går ut 2029 och behöver handlas upp.

Förslag på åtgärder för en ekonomi i balans

För att klara den svåra ekonomiska situationen som Region Jämtland Härjedalen befinner sig i arbetar respektive nämnd för att ta fram åtgärder för att bromsa kostnadsutvecklingen. Det behöver aktivt arbetas med och snabbt införas åtgärder för att läget inte ska förvärras.

Besparingsåtgärder som bedöms få störst effekt för regionen som helhet är de som berör effektivare användning av personal utifrån behov samt förenklad administration. Dessa utgör ungefär hälften av de sammanlagda åtgärdernas ekonomiska effekt.

Det finns en stor ekonomisk obalans i Hälso- och sjukvårdens förvaltningsområde, där behovet av vård vida överskrider tillgängliga resurser. Verksamheten har under lång tid arbetat med att identifiera åtgärder, men förändring av uppdraget och kraftigt minskat vårdutbud krävs för att komma till en budget i balans.

Inom Hälso- och sjukvård så ska användningen av hyrbemanning minska och ersättas med egen

personal som är mer kostnadseffektiv. Införande av produktions- och kapacitetsstyrning (PKS) ska påbörjas under 2025 vilket på sikt bedöms ge en effektivare bemanning utifrån vårdbehovet. Fortsatt arbete med att våga göra rätt och medvetna prioriteringar.

Andra åtgärder berör

- Införandet av flexibel arbetsplats
- Ambitionssänkningar och minskat utbud av tjänster
- Omförhandlingar av trafikavtal inom kollektivtrafiken
- Åtgärder för att öka resandet i kollektivtrafiken genom översyn av linjer och prissättningar

Regionstyrelsen gav i juni 2023 regiondirektören i uppdrag att undersöka kostnadsbesparingar. Som en del av detta arbete anlätades det externa bolaget Sirona under hösten 2024 för att genomföra en nulägesanalys och identifiera områden för effektivisering.

Analysen är nu klar och rapporten visar att de åtgärder regionen redan påbörjat är viktiga men otillräckliga. Rapporten bekräftar behovet av accelererad digitalisering, minskade administrativa kostnader och effektivare resursanvändning. Rapporten innehåller förslag som kompletterar och ibland överbryggat respektive förvaltningsområdes egna åtgärdsförslag.

Enligt rapporten bör lösningsförslagen; naturlig personalomsättning och anställningsstopp prioriteras i första hand. Ökat fokus på samordning och minskning av hyrbemanning sparar också pengar och ger möjlighet till bättre kontroll över de samlade kostnaderna för hyrpersonal.

Totalt för regionen har förslag på åtgärder tagits fram med cirka 100-120 miljoner per år enligt nedanstående sammanställning. Bland dessa åtgärder har Sironas förslag inte beaktats.

Nämnd	Ekonomisk effekt per år		
	2026	2027	2028
Regionstyrelsen	23	24	24
Hälso- och sjukvårdsnämnden	65	75	75
Regionala utvecklingsnämnden	5	8	11
Kollektivtrafiknämnden	9	9	11
<i>Summa</i>	<i>102</i>	<i>116</i>	<i>121</i>

Kommentar och närmare beskrivning av åtgärdsförslag

Nedan listas exempel på åtgärder som inte finns i tabellen ovan, men som förvaltningsområdet parallellt arbetar vidare med.

- Säkerställa att vårdskadorna blir färre och därigenom minska såväl patientlidande som kostnader för den ökade arbetsinsats som vårdskador innebär.
- Säkerställa att vårdflöden optimeras så att de genom personcentrering bidrar till att varje patient behöver färre kontakter med vården, utan att övervältring till andra enheter/vårdgivare sker.
- Säkerställa att planerad tid för bokade patienter nyttjas optimalt genom att minska av- och ombokningar samt uteblivanden.
- Säkerställa korrekt registrering och identifiera områden där extern ersättning idag inte erhålls.
- Säkerställa att både mottagna och utfärdade fakturor är korrekta avseende pris och volym.
- Säkerställa kostnadstäckning vid sålda operationer genom att grunden för prissättning (t ex KPP) snabbt uppdateras.
- Säkerställa att luftburna transportresurser inte överutnyttjas.

- Säkerställa kostnadsminskningar genom relevanta förbättringsarbeten, läkemedelsgenomgångar, uppdaterade beställningsrutiner och övergång till digitalare kommunikation med patienter.
- Säkerställa adekvat vårdplatsantal utifrån demografiska förhållanden och besökare till länet.
- Säkerställa att personalomsättningen minskar.

Investeringar och större inköp

Av Hälso- och sjukvårdsnämndens behov av investeringar kommer ägandeskapet för merparten av dem att hamna hos Medicinsk teknikavdelningen (MTA) inom Regionstyrelsen, eftersom MTA står som ägare till medicinskteknisk utrustning som nyttjas av verksamheten inom Hälso- och sjukvårdsnämnden. Inför 2025 har MTA organisatoriskt flyttat från Hälso- och sjukvårdsnämnden till Regionstyrelsen och det nya området Utveckling och digitalisering. De områden inom hälso- och sjukvårdsnämnden som fortsatt äger sina egna investeringar är Labmedicin, Bild- och funktionsmedicin, primärvården, fordon samt folktandvården. Då dessa områden fortsatt äger sina egna investeringar har de tilldelad investerings- och avskrivningsbudget inom hälso- och sjukvårdsnämnden.

I nedanstående sammanställningar har denna förskjutning mellan Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden inte beaktats.

Regionstyrelsen

Prelimärt lyfter regionstyrelsen ett behov av totalt 78,6 mkr i investeringar under 2026 varav fastighetsinvesteringar står för 40,8 mkr, IT-relaterade investeringar 26,3 mkr samt övriga investeringar 11,5 mkr. Det senare avser framför allt investeringar inom Regionservice.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Preliminärt lyfter Hälso- och sjukvårdsnämnden ett behov på totalt 281 miljoner kronor för 2026, varav 73 miljoner kronor i nyinvesteringar och resterande 208 miljoner kronor i reinvesteringar.

Det kan dock konstateras att det finns en stor reinvesteringsskuld avseende både medicinsk teknik, lokaler och IT, samt stora förmodade investeringsbehov i ny teknik.

Prioriteringarna blev klara i mars 2025 och har skickats vidare för beredning av investeringsrådet.

Regionala utvecklingsnämnden

Preliminärt lyfter Regionala utvecklingsnämnden ett behov av medel för ett antal investeringar under 2026 inom teknik, IT och verksamhetsanpassning av nya lokaler för Kulturutveckling. Vidare planeras ombyggnation av ventilation vid Birka folkhögskola samt renovering av toaletter och våtutrymmen på Bäckedals folkhögskola. Investeringar omfattar även utveckling av Smedja Bäckedal och klimatanpassning av Konstmagasinet.

Kollektivtrafiknämnden

Kollektivtrafiknämnden överväger eventuellt en investering i bussdepån vid Lillänge.